

ביאורים

הרמב"ם ממשיך ואומר שאחד העיקרים, שאותם ביאר ובהם הרחיב, הוא העולם הבא. הוא ביאר יסוד זה, וכמעט ולא הרחיב בעניין אחר - תחיית המתים. הסיבה לכך היא שהרמב"ם ראה שהעולם מתעסק הרבה ב'תחיית המתים'. בני האדם שואלים ודנים האם יקומו המתים בלבושיהם אם לאו ובשאלות כגון אלו, אך בעולם הבא עצמו - לא הייתה התעסקות, לפיכך החליט להרחיב בעניין העולם הבא.

הרמב"ם ביאר שם שתחיית המתים היא עיקר חשוב, אף שאינה תכלית הכל. התכלית לפי דברי הרמב"ם - זהו העולם הבא. השכר והעונש העיקריים - גם הם רק בעולם הבא: השכר הוא הדבקות בקב"ה ונחילה של העולם הבא, והעונש הוא הגירוש והמרחק הרב מהעולם הבא, מהקרבה לקב"ה.

תחיית המתים קיבלה התייחסות אחרי האריכות בדבר העולם הבא. הרמב"ם הזכיר שם שתחיית המתים היא יסוד חשוב ומהותי בתורתנו, ואין לכופר בה חלק בתורה. גם במשנה תורה מנה הרמב"ם את אלו שאין להם חלק לעולם הבא, וכלל את הכופר בתחיית המתים במניינם, וסיים והדגיש את המניין המדויק של העיקרים, כדי שאיש לא ישמיט את אחד העיקרים המנויים. הטענה שלפי הרמב"ם אין תחיית המתים אינה נכונה כלל. לא רק שלדעת הרמב"ם יש תחיית המתים, אלא זה גם נחשב לשיטתו לאחד מעיקרי האמונה. מה שנכון הוא שלדעת הרמב"ם תחיית המתים (אף שתתקיים ודאי) אינה עיקר התכלית והייעוד של האדם ושל העולם.

הרחבות

• כופר בתחיית המתים

מי שאין לו חלק לעולם הבא... הכופר בתחיית המתים. המשנה אומרת: "ואלו אין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה" [סנהדרין י, א]. כך גם כותב הרמב"ם: "ואלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים... והכופרים בתחיית המתים" [הלכות תשובה ג, ח]. אך רש"י מסביר את המשנה בצורה שונה: "האומר אין תחיית המתים מן התורה. שכופר במדרשים דדרשינן (- שדרשו ולמדו אותם) בגמרא... מניין (- מהיכן נלמד) לתחיית המתים מן התורה ואפילו יהא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באורייתא (- שלא רמזים בתורה) כופר הוא הואיל ועוקר שיש תחיית המתים מן התורה מה לנו ולאמונתו... הלכך כופר גמור הוא" [סנהדרין צ]. לפי רש"י, גם אדם המאמין בתחיית המתים וסובר שבעתיד יקומו המתים לתחייה - אם אינו מאמין שתחיית המתים היא מהתורה, כלומר כופר בדרשות חז"ל שדרשו והוכיחו שתחיית המתים אינה מופיעה רק בתורה שבעל פה אלא כבר כתובה ורמוזה בתורה שכתב - הוא כופר גמור, ואין לו חלק לעולם הבא.

והיה מפלל השרשים ההם אשר העירונו עליהם - העולם הבא. והחלונו לספר באמתת העולם הבא והארכנו בו, וזכרנו ראיות דברי הפתוב וראיות דברי חז"ל עליו, ופרשנו מה שראוי לאנשי חכמה. ובארנו בפרק חלק, והודענו הסבה אשר שמתנו לבאר לכוון העולם הבא מבלתי תחית המתים. ואמרנו, שלא ראינו בני אדם נושאים ונותנים רק תחית המתים לבד, היקומו ערמים או בלבושיהם, וכיוצא באלו השאלות. אמן העולם הבא ששכחונו לגמרי.

ועוד, שאנחנו בארנו שם שתחיית המתים היא פנה מפנות תורת משה עליו השלום, שאינה התכלית האחרון, הוא חיי העולם הבא. וכל זה כדי לבאר הספק הגדול אשר יחשב שאין בתורה גמול ולא ענש אלא בעולם הזה, ושלא נזכר בה גמול ולא ענש בעולם הבא בבאור. ובארנו מדברי התורה לפי מה שפרשו לנו רבותינו, שהתורה פונה אל התכלית בענש, והיא הפרת מן העולם הבא. ואלו העניינים בעצמם הם אשר בארנו והארכנו בהם גם בחבור בהלכות תשובה.

אבל בפרק חלק בארנו שם כמו שימצאנו מי שייסתפל בו, אחר שהארכנו בדבר העולם הבא. ואמרנו שתחיית המתים פנת התורה, ואין חלק למי שלא יאמין בה בתורת משה רבנו. אמן, אינה התכלית האחרון. וכן בחבור מנינו מי שאין לו חלק לעולם הבא, וכללנום במספר, ואמרנו שהם עשירים וארבעה, מיראתנו שיחסר אחד מן המעתיקים אחד, ויאמר האומר שלא זכרנו אותה.

ומפלל העשירים וארבעה שמונינו שם, הכופר בתחיית המתים. וכאשר זכרנו העולם הבא, בארנו גם כן שם שהוא התכלית האחרון, ואמרנו בזה הלשון: "וזה השכר אשר אין שכר למעלה הימנו, וטובה אשר אין אחריה טובה".

